



FILOZOFICKÁ FAKULTA

Univerzita Karlova

Ústav germánských studií
Oddělení nederlandistiky

POSUDEK VEDOUCÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Autor práce: Bc. Filip Frantál

Název práce: Een transfer naar het expliciete. Homoseksualiteit in de Tsjechische vertaling van Nederlandstalige literatuur en haar kritische respons

Vedoucí práce: PhDr. Irena Kozmanová, Ph.D.

Práce Bc. Filipa Frantála je příkladem úspěšného propojení akademického zájmu a odborné praxe. Filip při jejím zpracování zúročil nejen kvalitní znalost reálií nizozemsko- a anglickojazyčného prostředí, ale i překladatelskou zkušenost ze studentských projektů i mimoškolní činnosti, která je v této fázi studia velmi nadstandardní. Co do žánru práce poněkud vybočuje z ustálené představy o magisterské práci – nikoli však tím, že by v ní něco chybělo (osvojení výstupů z učení na požadované úrovni je prokázáno více než nesporně), spíše tím, že v ní něco přebývá: úvodní encyklopedická část s ambicí obsáhnout vývoj literatury s homosexuální tematikou ve třech kulturních okruzích a celém jednom století je podnikem, na němž by standardně pracoval tým zkušených badatelů po dobu několika let. Její zařazení lze v tomto případě interpretovat zejména jako selhání vedoucí práce a důsledek stále převládajícího tlaku na výzkum literatury optikou literární historie. Že se i přesto tuto nerealistickou výzvu podařilo, navíc důstojným způsobem, zpracovat a využít ji jednak k zasazení vybraného vzorku do kontextu a na několika místech i jako referenční rámec pro vlastní analytickou část, je naopak třeba přičíst nadšení a důslednosti autora.

Samotné téma reaguje hned na několik poptávek. Jednak nahlíží do specifik překladu mezi nizozemštinou a češtinou, a sleduje výzvy, s nimiž jsou překladatelé a překladatelky konfrontováni při zpracování témat, u nichž lze konstatovat odlišnou komplexnost společenské debaty. A jednak do zkoumaného vzorku zahrnuje i paratexty, recenze a další sekundární recepci díla, a práci je tak možné vnímat jako příspěvek k tematizaci stavu debaty o českém překladu z nizozemštiny s vyhlídkou její kultivace.

Jádro práce tvoří analýza tří nizozemskojazyčných románů (Jacob Israël de Haan, *Pijpelijntjes*, 1904, 1974; Harry Mulisch, *Twee vrouwen*, 1975; Tom Lanoye, *Het derde huwelijk*, 2006) a jejich českých překladů (*Pijpelijky*, přel. Veronika Ter Harmsel Havlíková, 2006; *Dvě ženy*, přel. Olga Krijtová, 1993; *Třetí svatba*, přel. Radka Smejkalová, 2020). Otázka, kterou práce sleduje, zní, zda při překladu homosexuálních motivů do češtiny a pro české prostředí dochází k posunu směrem k větší explicitě – založena je na hypotéze, že české (resp. československé) prostředí je v přemýšlení o problematice stejnopohlavních vztahů méně zběhlé než prostředí nizozemské a vlámské, a překladatele bude tato skutečnost stavět před specifické výzvy. Práce proto zkoumá konkrétní překladatelská rozhodnutí a jejich motivace, ale i rámování děl v doslovecích, předmluvách, recenzích, rozhovorech nebo nakladatelských textech.

Zejména při identifikaci relevantních překladatelských rozhodnutí je analýza velmi pečlivá a důsledná, a na základě jejich interpretace práce přináší zajímavá zjištění: Příkladem dvou žen tak



FILOZOFICKÁ FAKULTA Univerzita Karlova

Ústav germánských studií
Oddělení nederlandistiky

například dobře ukazuje, že čeština na rozdíl od nizozemštiny disponuje omezeným repertoárem označení pro ženskou homosexualitu, a překladatelka tak musí s jazykem zacházet kreativněji (například přidávat adjektiva) než v případě mužů-homosexuálů, kde je pomocí širší nabídky možno dosáhnout snadnější ekvivalence u neutrálních označení, nadávek i tzv. „teruggewonnen scheldwoorden“. Z analýzy též vyplývá, že jedním z hlavních faktorů posouvajících český text směrem k větší explicitě je nutnost – často pomocí velmi kreativních řešení („hošek“ v Pijpelinkách, „ten současný nizozemský spisovatel“ ve Dvou ženách, „váj-em-sí-jej“ nebo „duhové hnutí“ v Třetí svatbě) – zprostředkovat realie, které jsou základem pro vnímání některých literárních záměrů, český čtenář jejich znalostí ale nedisponuje – ať už se jedná o historická fakta z dějin emancipačního hnutí v nizozemském, vlámském či anglosaském kontextu, nebo o očekávání vyplývající z předchozí tvorby slavného autora.

Diskomfort čtenáři práce způsobuje pouze občasná menší soustředěnost na stanovenou výzkumnou otázku (spousta textu by snesla přemístění do poznámky pod čarou, naopak některé stěžejní analytické postřehy ke zkoumané problematice jsou nepochopitelně „schovány“ v poznámce pod čarou, viz pozn. 54) a na několika místech vypadnutí důležitých informací v odkazovém aparátu (např. v první části úvodu čtenář tuší za textem spoustu odborné literatury, není ale explicitně uvedena). Obě tyto potíže by ideálně řešilo přepracování práce do podoby článkové publikace, jejímž prostřednictvím by bylo možno seznámit s hlavními závěry širší publikum a přispět do debaty o stavu českého překladu z nizozemštiny a jeho recepce. Stejně tak pro nepoužité myšlenky a načtenou literaturu, které jsou za prací patrné, by se, myslím, v českém akademickém i překladatelském prostředí, našlo uplatnění, za jehož využití se velmi přimlouvám.

Práci s radostí doporučuji k obhajobě, a to s hodnocením: **výborně**.

Otázky k obhajobě:

- ✓ Práce se soustředí především na srovnání nizozemského originálu a českého překladu samotných děl. Je ale možné konstatovat nějaký posun květší explicitě v rámování díla v nizozemské a české recepci (tedy např. recenzích)?
- ✓ Z analýzy vyplývá, že jeden z největších tlaků na posun květší explicitě při překladu literatury s homosexuální tematikou do češtiny vytvářejí kulturně-politické realie nizozemskojazyčného prostředí. Jaký trend lze očekávat pro překlad děl, která vznikají právě nyní? Na co by se měli překladatelé a překladatelky připravit?

PhDr. Irena Kozmanová, Ph.D.

V Praze, 28. ledna 2023